

Euskal Kirol Eskola: Euskal Jolas, joko eta kirol eskola hezitzailea

(Basque Sports School: School for the transmission of the educational values of Basque sport and games)

Egibar Mitxelena, Mikel

Gipuzkoako Ikastolen Elkarte. Errotazar bidea, 124. 20018 Donostia
megibar@gipuzkoa.ikastola.net

BIBLID [1137-4447 (2006), 15; 133-142]

Jaso: 06.10.23

Onartu: 06.11.24

Euskal Herrian proiektu pedagogikoa osatzeko asmoz urrats garrantzitsuak ematen ari dira. Gure herrian dauden eragile pedagogiko gehienek Euskal kulturaz gazteek izan behar duten oinarriko ezagutza finkatzea dute helburu. Izan ere, herri batek nazioa izateko hizkuntza eta kultura izan behar ditu, eta belaunaldi belaunaldi herriaren hizkuntza eta kultura transmititzen ez badira nazioaren desagertzearekin batera herria itzali egiten da. Euskal Kirolak Euskal Herriaren testuinguruan egituratuz gero, bere esparrutik lagundu dezake euskal kultura indartzen.

Giltza-Hitzak: Curriculum itxia eta irekia. Burmuin limbikoa eta kortikala. Kode praxemikoa. Elkar ekintza motorra. Barne logika eta sare simbolikoa. Ziurgabetasuna. Espazio egonkorra formala eta estandarizatua. Arriskua eta perila.

En Euskal Herria se están dando pasos importantes para constituir un proyecto pedagógico. La mayoría de los agentes pedagógicos presentes en nuestro país tienen como objetivo el establecimiento del conocimiento básico que sobre la cultura vasca han de poseer los jóvenes. De hecho, un pueblo para ser nación ha de poseer una lengua y una cultura, y si la lengua y cultura de un pueblo no se transmiten de generación en generación, junto con la desaparición de la nación, el pueblo también desaparecerá. El Deporte Vasco, una vez estructurado en el contexto de Euskal Herria, puede ayudar desde su ámbito a favorecer la cultura vasca.

Palabras Clave: Curriculum cerrado y abierto. Cerebro límbico y cortical. Código praxémico. Acción motora conjunta. Lógica interna y red simbólica. Incertidumbre. Espacio estable formal y estandarizado. Riesgo y peligro.

En Euskal Herria on fait de nombreuses démarches pour constituer un projet pédagogique. La plus grande partie des agents pédagogiques présents dans notre pays a pour objectif l'établissement de la connaissance de base que les jeunes doivent posséder sur la culture basque. En fait, un peuple pour être une nation doit posséder une langue et une culture, et si la langue et la culture d'un peuple ne se transmettent pas de génération en génération, le peuple disparaîtra avec la disparition de la nation. Le Sport Basque, une fois structuré dans le contexte d'Euskal Herria, peut aider à favoriser la culture basque.

Mots Clés: Curriculum fermé et ouvert. Cerveau limbique et cortical. Code praxématique. Action moteur conjointe. Logique interne et réseau symbolique. Incertitude. Espace stable formel et standardisé. Risque et danger.

Euskal Curriculuma ezinbestekoa da gure hezkuntza sistema integrala osatzeko. Euskal Curriculuma, hein zati handi batean, noski, ordu curricularrekin lotzen da. Baina gure ustetan irakaskuntzarekin egiten den bezala orduz kanpoko ekintzak ere Euskal Curriculumaaren bidetik programatu, planifikatu eta garatu beharko lirateke. Orduz kanpoko ekintzak hitz egiten dugunean, azken finean, aisialdiaren zati batez ari gara aipatzen. Askotan aisialdia kontsumorako esparru bat dela pentsa liteke. Izan ere, gazte bat orduz kanpoko ekintza batean izena ematearen atzean motibazio oso ezberdinak aurki daitezke eta, maiz, izena ematearekin batera emaitza, errentagarritasuna ari gara neurtzen. Irakaskuntza zein aisialdia pertsonaren garapenaren mesederako antolatu beharra dago, eta garapena aipatzen dugunean garapen integrala izan behar da, hau da, garapen psiko eta soziomotorra, garapen emozionala eta garapen kulturala.

Euskal Curriculuma bi esparru hauek, irakaskuntza eta aisialdia, kontuan hartu beharko lituzke, nahiz eta, logikoa den bezala, bakoitzari curriculuma zehaztu beharko litzaiokeen. Curriculuma bi eratan planteatu daitezke. Batzuetan Curriculuma irekia dela esaten da eta, besteetan, itxita dela esaten da. Curriculuma irekia eta itxiaren hautuak proiektu pedagogikoan finkatzen diren helburuei, edukiei eta estrategiei erantzuten die. Curriculum itxi batean ikasleari planteatzen zaizkion helburuak behatu daitezkeen jarrera zehatzetan baliatzen da eta ebaluaziorako horretan jartzen da indar gehiena. Curriculum irekian lehentasuna azken emaitzan jarri beharrean ikas-irakats prozesuaren garapena behatu eta aztertu egiten da. Testuinguru aldakor zein anitzari garrantzi handia ematen zaio. Helburuak aurreikustea baino prozesuan zehar irekita dauden proposamen pedagogikoen egokitzapena bultzatzen da.

Gaur egungo sistema pedagogikoan, curriculum irekiaren perspektiba gero eta gehiago bultzatzen ari den arren, curriculum itxia da praktikan gehien erabiltzen dena. Eta sistema pedagogikoa aipatzen dugunean irakaskuntzarekin zein aisialdiarekin, bi esparruekin lotzen dugu. Ez badugu jendartearen bilakera era kritikoa aztertzen egungo sistemak esparru guztietan emaitzak zein errentagarritasunak lortzera bultzatzen gaitu. Azken finean sistema ekonomikoaren baitan dauden baloreek sistema pedagogikoari eragiten diote, eta bertan aurkitzen dugun ereduak, askotan, itxia izaten da, hots, helburu jakin batzuk, errentagarritasunean oinarrituriko emaitza jakin batzuk lortzeko ereduak.

Esaten genuen bezala, aisialdia proiektu pedagogiko integrarekin txertatu behar da. Proiektu horrek pertsonari garatzeko laguntza eskaintzeaz gain, komunitate kulturean bere burua txertatzeko laguntza ere eskaini behar dio. Euskal curriculumak irakaskuntzan gazteek euskal kulturaz izan behar duten oinarriko ezagutza finkatu nahi du. Baina galdera anitz datorkigu burura: Aisialdian non aurki daiteke horrelako proposamena? Nola ziurtatu daiteke aisialdiren bitartez komunitate kulturalarekin identifikazioa sortzen dela?

Galdera hauei erantzunik ez aurkitzeak ez du suposatzen planteamendu zehatzik ez egoteak. Jendarteak dituen hedabideak oso boteretsuak dira eta hedabide hauen bitartez lehen etengabe aipatu dugun jendartearen sistema ekonomikoari erantzuten dioten balore jakin batzuk zabaltzen ari dira. Balore uni-

bertsalen izenean balore globalizatzaileak zabaltzen ari dira eta komunitate kulturalarekin lotzen diren jardueren galeraz komunitate globalizatzailearekin zer ikusia duten jarduerak gero eta gehiago zabaltzen ari dira.

Zoritxarrez lan munduan ezagutzen dugun denboraren zatiketa irakaskuntza munduan ere zatiketa bera egokitzen da. Aisialdia astiaren kudeaketatik badator ere, lanari eskaintzen diogun denboratik sobratzen dena astia bihurtzen da. Horrela zatiketa azken muturrera eramanda, aisialdia ludikotasunarekin lotzen bada, lanak alde ludikoa goitik behera galdu egin du. Beraz, ludikotasuna ez da pertsonaren ezaugarria, hots, heziketaren bitartez landutako gaitasuna, jardue-
ra berak bere barnean daraman zerbait baizik. Baieztapen hau oso erabakigarria da, izan ere, ludikotasuna erabiltzea, kudeatzea, zabaltzea, konpartitzea da bizi-
tza zoriotsua izateko oinarritzeko baldintza. Gaurko lan sistemak ludikotasuna gerorako uzteko jarrera erakusten du. Horrela beti oporren zain egoten gara bizi garen ueña sufrikario izango balitz legez, zoriontasuna etorkizunean gure zain egongo balitz bezala.

Ludikotasunari begira gure haurrei txikitatik ikuspuntu berdina ezartzen diegu. Ikastetxeetan gero eta gutxiago jolasten da, jarduera akademikoa lan ardura bezala hartzen da gero eta gehiago. Ez da kasualitatea askotan Soin Heziketako arloa jolas garaia balitz bezala hartzea. Finean, prozesu pedagogikoan ludikoa den guztia garrantzi gutxikoa balitz bezala kontsideratzeko arriskua dago.

Txikitatik bizitzaren zatiketa horrekin hots batetik lana eta bestetik ludikoa, apurtu beharko litzateke. Edo hobeto oraindik, zatiketa hori sekulan ez litzateke sortu behar. Lan eginez plazera senti daiteke, jarduera ludikoak eginez asko ikas daiteke!

Huizinga¹ historialari holandarraren ustetan “*kultura jolasaren bitartez sortzen da, kultura, hasiera batean, jolasa zen*”. Historian zehar gizakiak aurrez aurre zituen arazoak espermentatzen irtenbideak bilatu zituen. Horrela jolasa espermentazioa eta deskubrimenduarekin, bi ezaugarri hauekin lotzen da. Pertsonaren garapenean gauza bera gertatzen dela baieztatu daiteke. Jaio berriaren jolasteko joerak elikadura lortzearekin lotura handia du. Behin bere helburua lortuta bere amaren titia jolasteko tresna bihurtzera ailega daiteke.

Deskubritzeko eta espermentatzeko grina azken hantsa arte bizirik mantendu behar da. Ludikotasuna pertsonaren garapenerako ezinbestekoa bada ere, pertsonen arteko harremanetarako ludikotasunak bere biziko garrantzia du. Pertsonen arteko harremanak etengabe besteen harridura eskatzen du. Bi pertsonen nahiz eta elkar ondo ezagutu, elkar deskubritzeko egoera berriak sortu behar dituzte, hau da, bi pertsonen artean harreman ludikoa etengabe landu eta zaindu behar da. Bi pertsonen arteko harremanetan ludikotasuna galtzen bada bi pertsona horien arteko harremana hil egiten da. “*Ludikotasuna sortutako per-*

1. HUIZINGA, J. *Homo ludens*. Madrid: Alianza, 1972; 63. or.

tsonen arteko oinarrizko harreman hori sinbolismo kulturalaren jatorria bihurtzen da."²

Esandako guztia esan ondoren, gure proposamen honetan jolas eta jokoaz egiten dugun erabilera hezitzailea hobeto ulertu daiteke. Euskal Curriculuma hartzen dugun beraz, komunitate jakin bateko kide guztiontzako oinarrizkoa eta komuna izango den kultur ibilbidearen hautaketa. Horrela, zatiketarik sortu gabe, irakaskuntzarako baliagarria izan daitekeena aisialdirako ere izan beharko litzateke. Bi eremu hauen artean, seguruenik, dagoen ezberdintasun handiena honako hau izan daiteke: irakaskuntzan curriculuma itxiagoa den bitartean, aisialdiari begira curriculuma irekiagoa izan beharko litzateke.

Eskola kirola aisialdiaren zati bat da, ikastetxetik atera eta ondoren egiten diren jarduerak alegia. Gure ustetan Eskola kirolaren testuinguruan egiten diren jarduerak ikastetxearekin lotu beharko lirateke, horrela, eta bakarrik horrela, umeen heziketarako eskubide guztiak bermatuak izan baitaitezke. Ume bati inoiz ezin zaio jolasa eta jokoak helburu gisa planteatu. Helduak jolas eta jokoetan parte hartzeko animatu eta motibatu egin behar du, izan ere, jolas eta joko horien atzean finkatzen diren helburu pedagogikoen arabera jolas eta jokoak tresna besterik ez dira izango. Ume bati jokoak helburutzat eskaintzen zaionean, atzean dagoen helburua eta estrategia teknikan eta biomekanikan oinarritzen dira. Kasu honetan beste dimentsio batean kokatzen gara, hau da, errendimenduzko kirolean hain zuzen ere.

1. MUGIMENDUA, JOKABIDE MOTORRA ETA EMOZIOAK

Jokabide motorra ezin da soilik mugimenduaren ikuspegitik aztertu, horretarako behar beharrezkoa da mugimendua egiteko dagoen intentzioa, motibazioa aztertzea. Motibazioak eta intentzioak gihar tonusa baldintzatzen dute eta horren ondorioz egoera fisiologikoa egokitu egiten da. Emozioen gunea burmuin linbikoan kokatzen da eta praktikaren bitartez esperientziak gure burmuinean uzten duen "arrastoa" burmuin kortikalean izaten da. Funtsezkoa da bi burmuinen artean dagoen harremana eta horiek martxan jartzen dituzten mekanismo fisiologikoak ezagutzeko, gure jokabide motorra orekatua izan dadin. Izan ere, burmuin linbikoak ez ohiko egoera bat detektatzen duenean adrenalinen bitartez metabolismoa azkartu egiten da eta egoerari erantzuteko estres egoera sortzen da. Hau da eten gabe eguneroko bizitzan martxan dagoen mekanismoa.

Eskola kirolak emozioak bideratzen lagundu behar du. Jarduera motorraren bitartez gazteek pairatzen dituzten aldaketa fisiologikoak identifikatu ondoren, estres egoera batean murgilduta gaudela jabetu ondoren, egoera hori nola kontrolatu eta bere buruaren jabe nola izan eskola kirolean egiten diren jardueren

2. LAGARDERA F. y LAVEGA P. *Introducción a la praxiología motriz*, 2003; 60. or.

bitartez hori lortzen lagundu beharko luke. Orokorrean jendartean egiten diren jarduera motorrak “adrenalinikoak” izaten dira, etengabe kitzikadura handia sortarazten dituzten jarduerak alegia. Gazteek “ondo pasatzearen” pertzepzioa kitzikadura handi horrekin identifikatzen dute. Errealitate horrek etorkizunari begira badu bere larritasuna. Ez dugu ahaztu behar hormonek beste drogek sortarazten dituzten mekanismoak probokatzen dutela, horregatik “ondo pasatzearen” sententzioa adrenalinarekin parekatzeak etorkizunean egoera berdina sortarazten dituzten drogak kontsumitzera eramanez dezake.

Eskola kirolaren bitartez emozioak biziarazi egin behar dira, emozioek sortarazten dituzten aldaketa fisiologikoak identifikatu eta horrek gure metabolismoan dakarren aldaketaren jabe izateko tresnak eskaini behar diegu gure ikasleei.

Edozein jarduera egiteko estresa egoera beharrezkoa da, baina gehiegizko estresak jarduera egiteko gaitasuna oztoka dezake. Helburua, beraz, estresa bere neurrian kokatzea da, baina horretarako ezinbestekoa da emozioen eza-gutza handitzea.

2. ADIERAZPEN MOTORRA ETA KOMUNIKAZIOA

Gure jendartean ahozko komunikazioari neurritz kanpoko garrantzia ematen zaio. Neurritz kanpoko diogu zeren eta komunikazio garrantzitsuena, hain zuzen ere, ez-ahozkoaren bitartez egiten baita. *Zaila izan daiteke komunikazioa erabiltzen duen kanalaren proportzioa neurtzea baina orokorrean komunikazioaren %60-70a ez-ahozkoaren bitartez egiten dela³* kontsideratzen da. Komunikazio integralean mugimenduaren bitartez islatzen den emozioa dago. Besteen emozioak ulertzea eta norbere emozioak horien arabera kudeatzea da komunikazioaren finalitatea. Komunikazioa maila horretara iristen denean komunikazioa asertiboa dela esaten zaio.

Jolas eta jokoek ez-ahozko komunikazioa lantzeko tresna aberatsa da. Eguneroko bizitzan ematen den errealitatea jolas eta jokoetan ere eszenifikatzen da eta era fiktizio batean jolaskidea komunikazio egoera horretan bere jarrera aztertzeko baliagarria bihurtzen da. Edozein jolas eta jokoak duen kode praxemikoa alde aurretik aztertu beharko litzateke, horrela joko bat aukeratzekoan komunikazio atalean zein helbururantz jo nahi dugun era kontziente batean egingo dugu. Gainera jolas eta jokoek gestema eta praxemen bidez jolaskide bati bideratu nahi diogun mezua edota aurkaria nahasteko hartzen dugun jarreraren (finta) bitartez etengabe komunikazioa sortzen ari gara. Jolas eta jokoetan motrizitatearen bitartez ematen den komunikazioa elkarrekintza motorra da, eta elkarrekintza motorrak, nahiz eta eremu ludikoan kokatu, eguneroko bizitzan transferentzia zuzena dauka.

3. DAVIS. *La comunicación no verbal*.

3. UNIBERTSO KULTURALA

Jolas eta jokoak jatorriz ez dira unibertsalak. Jolas eta joko bakoitza murgiltzen diren kulturaren arabera sare sinbolikotik sortzen dira. Sare sinboliko honen arabera jolas eta jokoek hartzen dituzte ezaugarri nagusiak, hala nola espazioarekin dagoen harremana, denborarekin egiten den erabilera, beste pertsonekin sortzen den komunikazioa eta, azkenik, objektua, tresnak duen balorea eta erabilera. Egia esan Euskal Herrian jolas eta jokoetan dagoen sare sinbolikoaren azterketa⁴ hasi besterik ez da egin, eta garrantzitsua litzateke euskal kulturarekin lotura zuzena duten jolas eta jokoak sare sinbolikoaren arabera ez bakarrik aztertzea baizik eta baita sailkatzea ere. Sare sinbolikoak jolas eta joko guztiek duten barne logikari erantzuten dio. *Horregatik diogu jolas eta jokoak bat datozela eta armonian daudela komunitate baten kulturarekin*⁵.

Eskola kirola ezaugarri kulturalarekin lotu behar da. Euskal hitza Eskola kirola deiturari gehitu beharko litzaioke, baina ez besterik gabe semantikoki formulazio honi beste hitz bat gehitzeagatik, esandakoarekin bat eginez, Eskola kirola euskal kulturaren dimentsioan kokatzeagatik baizik. Askotan partikularra indartzea unibertsala baztertzea dela dirudi. Gure planteamendua bestelakoa da, berreskura dezagun gure izaerarekin bat datorrena eta ondoren hobeto jakingo dugu unibertsala dena preziatzen. Euskal jolas eta joko tradizionalen aldeko jarrera hartzeak ez du esan nahi praktikan Herri Kiroletan mugatu behar dela gure eskaintza. Jolas eta jokoak ludikotasunaren dimentsiotik hartu behar da eta horretan sistema praxiologikoak⁶ baliatuz, gazteak murgilduta dauden kultura ulertzeko eta bizitzeko jolas eta jokoek tresnatzat hartuta lagundu behar diote.

4. LUDIKOTASUNA

Denok zoriontsu izan nahi dugu, baina zoriontasuna lantzeko soilik astialdia dugu, beraz, etengabe pentsatzen eta amesten bizi gara zoriontasuna noiz etorriko ote den. Zoriontasunaren pertzepzioa prozesu fisiologiko batetik abiatzen da. Herri txiroetan, egoera larri batean jende zoriontsuak dauden bitartean, herri garatuetan gehien zabaldua dauden gaitzak depresioa eta antsiedadea dira. Abiadura handiz unez une bizitzeko gaitasuna galtzen ari gara, horrela pentsatzen da geroak ekarriko dizkigula orain ditugun gauzak baino hobekak.

Une bakoitza gozatzeko etengabe ludikoa izan behar da. Egoeren aurrean gure jarrerak egoera horretan dugun pertzepzioa finkatzen du. Gure metabolismoan etengabe bizi garen egoeren aurrean hormonak jariatzen dira. Ludikotasunarekin duen lotura zuzena serotonina hormona da. Jakin badakigu serotoninaren neurria jaisten denean nekea, depresioa, etsipena, lo egiteko arazoak, etab.

4. ETXEBESTE, J. *La riqueza motriz de los juegos tradicionales*. Apuntes inéditos, 1999.
5. PARLEBAS, P. *Juegos, deportes y sociedad. Léxico de praxiología motriz*. Barcelona: Paidotribo, 2001.
6. LAGARDERA F. y LAVEGA P. *Introducción a la praxiología motriz*, 2003; 123 or.

sentitzen direla. Eta serotonina noiz sortzen da? Gure burmuinak egoera bat ludi-koa dela kaptatzen duenean.

Jolasa, joko eta kirola, maiz, adin jakin batzuekin lotzen dira. Prozesu progresibo batekin identifikatzen da; hau da, haurrak jolasten dira, ume/gazteek jokatzeko dute eta helduok kirola egiten dugu. Ludikotasuna, berriz, ez dator bat ikuspuntu horrekin. Bizitzan etengabe jolasaren presentzia egonkorra izan behar da, eta jolasa esaten dugunean jolasak duen dimentsioa azpimarratu nahi dugu, hots, espontaneo, arau gabekoa, ez formala, aldakorra, deskubrimendurako bultzatzen duena... Zoriontsua izateko ezinbestekoa da ludikotasuna norbere bizitzan integratuta izatea⁷.

Kirola egiteak ez du derrigorrez ludikotasunaren esparru horretan sartzen delarik esan nahi. Gaur egungo kirolaren munduan dagoen giroa eta mentalitatea ikusita, kirolaren egiturak aukera gutxi uzten dio ludikotasunari. Entrenamenduak, planifikazioak, zikloak, epeak, serieak, konpetizioa, sistema itxi horretan tarterik ez dago aldaketa handiak sortzeko, beraz, hemen ere egiten den esfortzu guztia etorkizunean etorriko den zoriontasunerako hipotekatzen da.

Eskola kirola ez da perspektiba horretan jauzi behar. Eskola kirolean aritzea ez da etorkizunean kirol diziplina batean ona izateko eskola bat. Eskola kirolaren bitartez jolas eta jokoak egiteko plazera sentitu behar da, eta plazera hori norbere bizitzan eta izaera integratuz ludikotasunaren bitartez egunero zoriontsu izateko ahalbideratu behar du.

5. ZIURGABETASUNAREN BALIO HEZITZAILEA

Gaur egungo kirol eszenatoki gehienek egiturek natur ekintzak lantzeko aukera gutxi eskaintzen dute. Soin Heziketako saioetan ere arazo hau areagotu egiten da eta, jarduerak beti eremu itxi eta berdinean egiterakoan, monotonia eta egunekotasunean erortzeko arrisku bizi daude. Baina gure proposamen honetan Eskola kirolari inguru naturalak eskaintzen dizkion balore hezitzaileek garrantzia dutela konbentzitzen gaude.

Ziurgabetasunaren kontrako egoera ingurune egonkorrean egin daitezkeen jarduerak lirateke. Gune urbano batetan pertzepziorako baldintzak, hau da, inguruetan erabakiak hartzeko kaptatzen dugun informazioa, zati handi batetan errepertorio pre-landuta bezala dugu gure oroimenean. Horrela erabaki asko automatismoz erantzuten da. Soin Heziketaren eszenatokia ia beti egonkorra, formala eta estandarizatu da; hau da, lurrak ez du inolako aldagaririk eskaintzen, joko guneak hesiak edota paretez inguraturik daude eta gainera normalean lur gainean dauden markek joko estandarizatu batzuei erantzuten diete.

7. M. CSIKSZENTMIHALYI. *Flow*. Kairos, 2004.

Naturan arriskuak duen indarra eta balore hezitzailea gune urbanoan ia indargabetua gelditzen da. Horrek ez du esan nahi gune urbanoan natur ekintzak egitea ezinezkoa dela. Kontuan hartu behar da ikastetxetik gune natural bateraino iristeko distantzia muga handia dela, hainbat kasutan gaindiezina ez bada azpiegitura astuna erabili behar da.

Arriskua ez da adin batekoa. Adin guztietan lan daiteke arriskua eta horrekin batera ziurgabetasunaren onarpen emozionala. Arriskua beti kontrolatua izateaz gain, adin bakoitzari egokitu behar du. Izan ere, arriskuak badu irudikatu dezakegun marra edota muga bat. Muga hori zeharkatuz “perila”ren eremuan kokatuko ginateke. Euskaraz ez gaude oso ohituta arriskua eta perilaren artean bereizketa egitea. Egia esan, euskaraz arriskuak egoeren arabera erabilita bata ala bestea adierazten du. Baina guk eskuen artean dugun gai honetan bereizketa hau egiteko interes berezia daukagu, eta berehala ulertuko duzu horren arrazoa.

Hurbil ditugun beste hizkuntzetan, frantsesez ala gazteleraz, “danger” eta “risque” / “peligro” eta “riesgo” erabiliko genuke bi kontzeptu hauek adierazteko. “No peligras tu vida conduciendo tan deprisa! / Ne risques pas ta vie en conduisant si vite!” edo “Subir por esa pared es ciertamente peligroso y escalando sin cuerda corres el riesgo de caerte / Grimper par cette parois est réellement dangereux et en l’y escalant sans corde tu cours le risque d’en chuter”. Adibide hauek adierazten duten bezala “danger / peligro”, hau da, arriskua kontrolagarria den bitartean, “risque / riesgo”, hau da, perilaren aurrean gure osotasun fisikoa jokoan dago. Lehenengo argipen hau egin ondoren zera azpimarratuko dugu: Arriskua zein perila ziurgabetasunaren oinarria dira, baina arriskua zentzu pedagogikoan erabilgarria den bitartean, perila beti gure jarduera guztietatik baztertu behar dugu bere barnean kontrola ezina den egoera bat baitu.

Eskola kirolak espazioaren erabilera eta ziurgabetasunaren erabilera pedagogikoa era kritiko batean aztertu beharko lituzke. Gure gazteak etengabe inguru egonkorra, formala eta estandarizatu horretan murgilduta bizi dira eta naturaren presentzia gero eta urrutiago kokatzen da. Eskola kirolak arriskuaren erabilera pedagogikoa ahalbideratu beharko luke.

6. OSASUN INTEGRALA

Osasuna osotasunetik dator. Osotasun hori urratzen bada, osotasun horrek ez dio orekari eusten. Pertsonak orekan bizitzeko baldintza anitzak behar ditu. Osasuna soilik baldintza materialekin lotzea osasunari buruzko ikuspuntu partziala litzateke. Gure osasuna zaintzeko askotan elikaduraz gain kirola egin behar dela esaten da. Baina denok dakigu kiroletatik ere osasun desorekak etor daitezkeela.

Osasunaren kontzeptuaren inguruan irudi “ideala” sortu da. Gure jendarteak irudi fisiko idealaren patroia, elikadura azkarra eta hiperaktibitatea lehenesten ditu, besteak beste; eta osasunaren ikuspegi horrek goitik behera baldintzatzen du gure osasuna.

Eskola kirola gune garrantzitsua izan beharko litzateke ezagutza zabaltzeko, alegia, kirola osasunaren sinonimoa izanik, jarduera fisiko osasuntsua egiteko ezinbestekoa da norbere burua ezagutzea, norbere mugak neurtzea, norbere irudia onartzea. Osasuna lanketa integralak, zalantzarik gabe, Eskola kirolaren dimentsioa gainditu egiten du. Hala ere, jokabide motorraren dimentsioan osasunaren errespetua egon behar da eta hori da, ikuspuntu hezitzaile horretan gehitu behar diogun ezaugarria, osasuna.

7. GAITASUN ETA TREBETASUN FISIKOAK

Gaitasun eta trebetasun fisikoak jokabide motorraren lagungarri izan behar dira. Askotan kirol diziplinen eskaeraren arabera gazteari kirol horiek dituen ezaugarriak jarraituz gaitasun eta trebetasunen lanketak ez dute errespetatzen gaztearen garapen ebolutiboa. Gazteen eskubideen urraketa litzateke prozesu ebolutibo hau ez errespetatzea, izan ere, pertsonak, berez, prozesu ebolutibo bati jarraituz hezten dira. Prozesu ebolutiboa uniformala izan beharko litzateke, hau da, hausturarik gabeko prozesua.

Haustura ematen ez den bitartean pertsonak bere natura primarioarekin bat egiten duela esango dugu. Ildo horretatik, psikomotrizitatea eta soziomotrizitatea oinarritzko baldintzak dira pertsonak bere natura primarioarekin bat egin dezaten, eta pertsonen gaitasunak eta trebetasunak garatzea funtsezkoa da bizitzaren ibilbidean hausturik gerta ez dadin.

Kirolaren ikuspegitik, gaitasunak eta trebetasunak kirolaren zerbitzura jar-tzen dira. Eskola kirolaren bitartez gure planteamendua bestelakoa da: jolas eta jokoek pertsonen gaitasunak eta trebetasunak lantzeko aukera eman behar dute.

8. ONDORIOAK

Zein da kirola egiteko arrazoia? Agian honako galdera hau izan beharko litzateke hasieratik erantzun beharreko galdera. Batzuk osasunarekin lotuko dute. Beste batzuek, berriz, komunikazioarekin, jendea ezagutu eta harremana izatearekin. Beste motibazio asko ere aurki dezakegu, baina zalantzarik gabe, etengabe jendartean hedabideen bitartez zabaltzen den kirolaren balorea errentagarritasunean oinarritzen da. Kirola egitearen arrazoia kirol horretan irabazlea, hobere-na izatea, marka bat egitea da. Hau da laburki esanda 14 urtetatik 18 urtetara ematen den kirol praktikaren kopuruaren jaitsieraren arrazoi nagusia.

Eskola kirolak benetako eskola izan behar du. Eskola kirolak bere praxia entrenamenduan oinarritzen badu, orduan, ez da eskola izango. Eskola izateko derrigorrez hezitzailea izan behar du. Eskola izateko kirola hedabideetan era-kusten digutena baino askoz gehiago dela erakutsi behar du. Eskola izateko, jen-dartean zabaldua dagoen bezala, aurrera jarraitzeko batek bestea zapaldu behar duela erakutsi beharrean, kirola konpartitzen den zerbait dela ulertu

behar da. Eskola izateko kidea zein aurkaria errespetuz tratatzeko balorea ezarri behar da, neska zein mutila izanik guztiekin ondo pasatzeko aukera berdina dagoela ulertu behar da. Eskola izateko denok komunitate kultural batean murgilduta gaudela erakutsi behar da.

Horrelako eskola sortzen badugu, Euskal Kirol Eskola aurrera ateratzen badugu, orduan gazteei zorientasunez bizitza zer den ulertzeko aukera gehiago eskainiko diegu.

BIBLIOGRAFIA

IKASTOLEN KONFEDERAZIOA. *Derrigorrezko eskolaldirako euskal curriculum*. Ikastolen Konfederazioa, 2005.

CSIKSZENTMIHALYI, M. *Flow*. Barcelona: Kairos, 2004.

HUIZINGA, J. *Homo ludens*. Madrid: Alianza, 1972.

LAGARDERA, F. y LAVEGA, P. *Introducción a la praxiología motriz*. Barcelona: Paidotribo, 2003.

PARLEBAS, P. *Juegos, deportes y sociedad. Léxico de praxiología motriz*. Barcelona: Paidotribo, 2001.

DAVIS, F. *La comunicación no verbal*. Madrid: Alianza, 1982.

ETXEBESTE, J. *La riqueza motriz de los juegos tradicionales*. Apuntes inéditos, 1999.